

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

કે.જી. પ્રેમશંકર

વિ.

ઈન્સ્પેક્ટર ઓફ પોલીસ અને અન્ય

સપ્ટેમ્બર ૧૨, ૨૦૦૨

[એમ.બી. શાહ, નિશેશ્વર પ્રસાદ સિંહ અને એચ.કે. સેમા, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ઈન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટ, ૧૮૭૨-કલમો ૪૧, ૪૨ અને ૪૩-અગાઉના ચુકાદાઓની સુસંગતતા-ફરિયાદપક્ષના ફોજદારી કાર્યવાહીમાં ફરિયાદી હોનાર વાદી સામે ન્યાયિક નિર્ણય-દલીલ કે ફોજદારી કાર્યવાહી બંધ કરી દેવી જોઈએ કારણ કે સિવિલ કોર્ટમાં આપેલો નિર્ણય પ્રવર્તશે-હાઈકોર્ટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી-અપીલ પર ઠેરવ્યું કે ફોજદારી કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલ તારણ સિવિલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલ તારણ દ્વારા બાજુ પર મૂકાય છે તે કાયદાનું સાચું પ્રતિનિધિત્વ નથી-સિવિલ અને ફોજદારી કોર્ટોમાં વિરોધાભાસી નિર્ણયની શક્યતા સુસંગત વિચારણા નથી.

એક એમ. એ અપીલકર્તા સામે નુકસાન માટેનો દાવો દાખલ કર્યો. ટ્રાયલ કોર્ટે દાવો ફગાવી દીધો. એમ. એ અપીલકર્તા સામે ફોજદારી ફરિયાદ પણ દાખલ કરી. અપીલકર્તાએ તેની સામેની પ્રોસિક્યુશન રદ કરવા માટે હાઈકોર્ટ સમક્ષ અરજ દાખલ કરી. અપીલકર્તાએ દલીલ કરી હતી કે તેની સામે દાખલ કરવામાં

આવેલો નુકસાનનો દાવો ફગાવી દેવામાં આવ્યો હોવાથી, સિવિલ કોર્ટનો નિર્ણય પ્રવર્તશે અને તેની સામેની ફોજદારી પ્રોસિક્યુશન બંધ કરી દેવી જોઈએ. હાઈકોર્ટે અરજ ફગાવી દીધી. આથી આ અપીલ.

સામાવાળા વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે *વી.એમ. શાહના કેસમાં અવલોકન કે "ફોજદારી કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલ તારણ, સિવિલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલ તારણ દ્વારા બાજુ પર મૂકાય છે અને તે દ્વારા સિવિલ કોર્ટના તારણને ફોજદારી કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણ કરતાં અગ્રિમતા મળે છે" તે વિવિધ નિર્ણયોમાં આ કોર્ટ દ્વારા પ્રતિપાદિત કાયદાની વિરુદ્ધ છે. વધુમાં દલીલ કરવામાં આવી હતી કે એવિડન્સ એક્ટ હેઠળ અગાઉની કાર્યવાહીમાં આપવામાં આવેલા ચુકાદાઓ કયા હદ સુધી સુસંગત છે તે પ્રદાન કરવામાં આવ્યું છે અને તેથી, જો એવું ઠેરવવામાં આવે કે સિવિલ દાવામાં ચુકાદો અને હુકમનામું પસાર થતાંની સાથે જ ફોજદારી કાર્યવાહી બંધ કરવી જરૂરી છે જો દાવો ફોજદારી કાર્યવાહીમાં ફરિયાદી olan વાદી સામે નક્કી કરવામાં આવે તો તે કાયદાની વિરુદ્ધ હશે.

અપીલ ફગાવતા, કોર્ટે

કોર્ટે ઠેરવેલ કે: ૧. અગાઉનો ચુકાદો જે અંતિમ છે તેના પર એવિડન્સ એક્ટની કલમો ૪૦ થી ૪૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ આધાર રાખી શકાય છે; સમાન પક્ષકારો વચ્ચેના સિવિલ દાવાઓમાં, રેસ-જુડિકાટાનો સિદ્ધાંત લાગુ થઈ શકે છે; ફોજદારી કેસમાં, કલમ ૩૦૦ સી.પી.સી. જો તેમાં ઉલ્લેખિત શરતો સંતોષાય તો એકવાર વ્યક્તિ દોષિત કે નિર્દોષ છૂટે પછી તેને સમાન ગુના માટે ફરીથી ટ્રાયલ ન આપી શકાય તેવી જોગવાઈ કરે છે; જો ફોજદારી કેસ અને સિવિલ કાર્યવાહી સમાન કારણ માટે હોય, તો જો કલમો ૪૦ થી ૪૩ પૈકી કોઈપણ શરતો સંતોષાય તો સિવિલ કોર્ટનો ચુકાદો સુસંગત રહેશે, પરંતુ એવું કહી શકાય નહીં કે કલમ ૪૧ માં દર્શાવ્યા સિવાય તે નિર્ધારિત હશે. કલમ ૪૧ પ્રદાન કરે છે કે કયો ચુકાદો તેમાં જણાવેલ બાબતનો નિર્ધારિત પુરાવો હશે. વધુમાં, અગાઉની સિવિલ કાર્યવાહીમાં પસાર કરાયેલ ચુકાદો, હુકમ અથવા હુકમનામું, જો સુસંગત

હોય, તો કલમો ૪૦ અને ૪૨ અથવા એવિડન્સ એક્ટની અન્ય જોગવાઈઓ હેઠળ પછી દરેક કેસમાં, કોર્ટે નક્કી કરવું પડશે કે તેમાં નક્કી કરાયેલી બાબત અંગે તે કેટલું બંધનકર્તા કે નિર્ધારિત છે. તે મર્યાદિત હેતુ માટે સુસંગત હોઈ શકે છે, જેમ કે, હેતુ અથવા વિવાદમાં હકીકત તરીકે. આ દરેક કેસની હકીકતો પર આધાર રાખશે. [૩૬૧-ઈ-જી; ૩૬૨-બી]

૨. વર્તમાન કેસમાં, **એમ.એસ. શેરીફના કેસમાં પ્રતિપાદિત સિદ્ધાંત બંધનકર્તા છે, જેમાં ખાસ કરીને ઠેરવવામાં આવ્યું છે કે કોઈ સખત અને ઝડપી નિયમ મૂકી શકાતો નથી અને સિવિલ અને ફોજદારી કોર્ટોમાં વિરોધાભાસી નિર્ણયની શક્યતા સુસંગત વિચારણા નથી. કાયદો "આવી શક્યતાની કલ્પના કરે છે જ્યારે તે એક કોર્ટના નિર્ણયને બીજી કોર્ટ માટે બંધનકર્તા, અથવા તો સુસંગત, સજા અથવા નુકસાન જેવા મર્યાદિત હેતુ સિવાય સ્પષ્ટપણે રાખતો નથી". *વી.એમ. શાહના કેસમાં કરવામાં આવેલા અવલોકનો કે ફોજદારી કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલ તારણ સિવિલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણ દ્વારા બાજુ પર મૂકાય છે તે કાયદાનું સાચું પ્રતિનિધિત્વ નથી. આમ, સિવિલ કાર્યવાહી તેમજ ફોજદારી કાર્યવાહી હાઈકોર્ટ દ્વારા રિમાન્ડ પછી, પક્ષકારો દ્વારા રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવનાર પુરાવા પર નક્કી કરવાની જરૂર છે. [૩૬૨-સી-ઈ]

**એમ.એસ. શેરીફ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ અને અન્ય, એઆઈઆર (૧૯૫૪) એસસી ૩૯૭, અનુસરવામાં આવ્યું.

*વી.એમ. શાહ વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર અને અન્ય, [૧૯૯૫] ૫ એસસીસી ૭૬૭, રદબાતલ ઠેરવવામાં આવ્યો.

મેસર્સ કરમ ચંદ ગંગા પ્રસાદ અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૭૦] ૩ એસસીસી ૬૯૪, અલગ પાડવામાં આવ્યો.

એમ્પરર વિ. ખ્વાજા નાઝીર અહમદ, એઆઈઆર (૩૨) ૧૯૪૫ પ્રિવી કાઉન્સિલ ૧૮; બી.એન. કશ્યપ વિ. એમ્પરર, એઆઈઆર (૧૯૪૫) લાહોર

૨૩ અને ખરકન અને અન્ય વિ. ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી., [૧૯૬૪] ૪ એસસીઆર ૬૭૩, નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

ફોજદારી અપીલ હુકમત: ફોજદારી અપીલ નં. ૯૩૫ વર્ષ ૨૦૦૨.

કેરળ હાઈકોર્ટના ક્રિમિનલ એમ.સી. નં. ૨૨૦૯ વર્ષ ૧૯૯૫ ના તારીખ

૧૧.૬.૧૯૯૮ ના ચુકાદો અને હુકમ સામે.

અપીલકર્તા તરફે એસ.કે. ધોલાકિયા, એમ.પી. વિનોદ, વિલ્સ મેથ્યુઝ, પ્રાચી બાજપાઈ અને એમ.કે. માઈકલ.

સામાવાળા તરફે અલ્તાફ અહમદ, પી. પરમેશ્વરન, ટી.એ. ખાન, કે.એન.

બાલગોપાલ, એ.પી. મુકુંદન અને સી.એન. શ્રીકુમાર.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ શાહ દ્વારા આપવામાં આવેલ.

શાહ, ન્યાયમૂર્તિ. રજા મંજૂર કરવામાં આવી.

અપીલકર્તા અને અન્ય કે જેઓ સીસી નં. ૫૧૩/૯૫ માં આરોપી છે તેમણે તેમની સામેની પ્રોસિક્યુશન રદ કરવા માટે કેરળ હાઈકોર્ટ સમક્ષ ક્રિમિનલ મિસલેનિયસ કેસ નં. ૨૨૦૯/૯૫, ૨૩૬૧/૯૫ અને ૭૮૪/૯૬ દાખલ કર્યા. હાઈકોર્ટે તારીખ ૧૧ જૂન, ૧૯૯૮ ના ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા તે અરજો ફગાવી દીધી. આથી, આ અપીલ.

વર્તમાન અપીલકર્તા સામે પ્રોસિક્યુશન એ ઘટનામાંથી ઉદ્ભવ્યું જે ૨ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૮ ના રોજ સાંજના દૈનિક "સુદિનમ" માં એક ન્યૂઝ આર્ટમના કારણે બની હતી. ન્યૂઝ આર્ટમ કન્નુર ખાતે એક માધવન દ્વારા છાપવામાં અને પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી જે મુજબ લગભગ ૧૬ વર્ષની આદિવાસી છોકરી મંજા પર એક રાજન દ્વારા બળાત્કાર ગુજારવામાં આવ્યો હતો. મંજા અને તેના માતા-પિતાએ પોલીસ અધિક્ષક સમક્ષ અરજ નોંધાવી, જેમણે અરજ તપાસ માટે કન્નુરના પોલીસ અધિક્ષક એવા વર્તમાન અપીલકર્તાને મોકલી આપી. તે અરજ પર, આઈપીસીની કલમ ૨૨૮એ અને પ્રોટેક્શન ઓફ સિવિલ રાઈટ્સ

એક્ટની કલમ ૭(૧)(ડી) હેઠળ કાઈમ નં. ૫૦/૮૮ માં કેસ નોંધવામાં આવ્યો હતો. કેસ સર્કલ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ પોલીસને સોંપવામાં આવ્યો હતો જેમણે માધવનની ધરપકડ કરી હતી અને ૧૨ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૮ ના રોજ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસની પણ તલાશી લેવામાં આવી હતી. એવું દલીલ કરવામાં આવે છે કે રાત્રે લગભગ ૮.૦૦ વાગ્યે ધરપકડ કર્યા પછી, માધવનને પોલીસ જીપમાં પોલીસ સ્ટેશન લઈ જવામાં આવ્યો હતો અને રસ્તામાં જીપમાં પોલીસકર્મીઓ દ્વારા તેના પર હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો. રાત્રે લગભગ ૮.૩૦ વાગ્યે, તેને લોકઅપમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો અને ૧૩ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૮ ના રોજ, તેને કન્ટ્રીના મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. તેણે અરજ કરી કે પોલીસ દ્વારા તેના પર હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો અને જેના કારણે તેને ઇજાઓ થઈ હતી. ઉપરોક્ત નિવેદન નોંધ્યા પછી, મેજિસ્ટ્રેટ તેને જામીન પર મુક્ત કર્યો. તેને થયેલી ઇજાઓની સારવાર લેવા માટે, તે હોસ્પિટલમાં ગયો અને ત્યાં દાખલ થયો. ત્યાંથી, તેણે એક એફઆઈઆર નોંધાવી જે આઈપીસીની કલમો ૧૪૩, ૩૨૩, ૩૨૪ વગેરે હેઠળ કન્ટ્રીના સબ-ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ પોલીસ અને છ કે સાત અજાણ્યા પોલીસકર્મીઓ સામે કાઈમ નં. ૫૨/૮૮ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી. માધવન સામે નોંધાયેલો કેસ હાઈકોર્ટ દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો હતો. માધવન દ્વારા નોંધાયેલી એફઆઈઆરમાં કોઈ પ્રગતિ ન હોવાથી, તેણે સીબીઆઈને તપાસ સોંપવા માટે હાઈકોર્ટનો સંપર્ક કર્યો. હાઈકોર્ટે ઉત્તરીય રેન્જ ડેલિગેટ ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ ઓફ પોલીસને કેસની તપાસ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો. તે હુકમથી સંતુષ્ટ ન થઈને, માધવને આ કોર્ટ સમક્ષ સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન દાખલ કરી અને ૨૨ ડિસેમ્બર, ૧૯૮૮ ના હુકમ દ્વારા, આ કોર્ટે સેન્ટ્રલ રેન્જ ડેપ્યુટી ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ ઓફ પોલીસને બે મહિનાની અંદર તપાસ કરીને અહેવાલ દાખલ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો. નિર્ધારિત સમયમાં બાબતમાં કોઈ પ્રગતિ ન હોવાથી, માધવને ફરીથી આ કોર્ટનો સંપર્ક કર્યો અને ૨૪ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૨ ના હુકમ દ્વારા, આ કોર્ટે સીબીઆઈને તપાસ સોંપી અને માધવનને રૂ. ૧૦,૦૦૦ નું વળતર પણ આપ્યું. તપાસ પછી, સીબીઆઈએ કલમ ૧૯૭ સી.પી.સી. હેઠળ મંજૂરી માટે રાજ્ય સરકારનો સંપર્ક કર્યો અને ત્યારબાદ ૨૭

એપ્રિલ, ૧૯૯૫ ના રોજ વર્તમાન અપીલકર્તા સહિત ૧૨ આરોપીઓ સામે આઈપીસીની કલમો ૩૨૪, ૩૪૧, ૩૪૨, ૩૫૭, ૨૧૯ અને ૧૬૬ હેઠળ punishable ગુનાઓ માટે મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ અહેવાલ દાખલ કર્યો. મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટએ ઉક્ત અહેવાલની નોંધ લીધી.

અપીલકર્તા અને અન્ય લોકોએ એ કારણસર કાર્યવાહી બંધ કરવા માટે અલગ અરજો દાખલ કરી કે સીબીઆઈ દ્વારા કલમ ૪૬૮ સી.પી.સી. હેઠળ નિર્ધારિત મર્યાદા સમયગાળા પછી અંતિમ અહેવાલ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો અને વિલંબ માફ કરવા માટે કોઈ અરજ દાખલ કરવામાં આવી ન હતી. તે અરજો મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા ૨૭.૯.૧૯૯૫ ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી હતી અને સીબીઆઈ દ્વારા અંતિમ અહેવાલ દાખલ કરવામાં થયેલો વિલંબ માફ કરવામાં આવ્યો હતો. ઉક્ત હુકમને એનાકુલમના વધારાના સેશન્સ જજ સમક્ષ પડકારવામાં આવ્યો હતો જેમણે મેજિસ્ટ્રેટને નવી રીતે ઉક્ત અરજોનો નિકાલ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. હાઈકોર્ટ સમક્ષ વાદગ્રસ્ત મિસલેનિયસ અરજો દાખલ કરીને તે હુકમને પડકારવામાં આવ્યો હતો.

હાઈકોર્ટે ટાકેલા વિવિધ નિર્ણયો પર વિચાર કર્યા પછી, ઠેરવ્યું કે વિદ્વાન સેશન્સ જજે માત્ર વિલંબ માફ કરવા માટે કલમ ૪૭૩ સી.પી.સી. હેઠળ સીબીઆઈ દ્વારા દાખલ કરવાની અરજ પર વિચાર કરવા માટે મામલો મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટને રિમાન્ડ કર્યો છે. કોર્ટે એ પણ ઠેરવ્યું કે તે કલમ ૪૮૨ સી.પી.સી. હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવા માટે યોગ્ય કેસ નથી.

અપીલકર્તાએ હાઈકોર્ટ સમક્ષ વધારાની અરજ ઉઠાવી કે ડિ ફેક્ટો ફરિયાદી-માધવને અપીલકર્તા અને અન્ય આરોપીઓ સામે ટેલિયેરીની સબ કોર્ટ સમક્ષ કથિત કૃત્યો માટે નુકસાનનો દાવો દાખલ કર્યો હતો અને ટ્રાયલ કોર્ટે દાવો ફગાવી દીધો હતો જેની સામે તેણે હાઈકોર્ટ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી હતી. તેથી, દાવો ફગાવી દેવામાં આવ્યો હોવાથી, સિવિલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલો નિર્ણય પ્રવર્તશે અને તેથી અપીલકર્તા અને અન્ય લોકો સામે પેર્ડિંગ ફોજદારી

પ્રોસિક્યુશન બંધ કરવી જરૂરી છે તેવું આગ્રહ રાખવામાં આવ્યું હતું. કોર્ટે ઉક્ત અરજ ફગાવી દીધી. આથી, આ અપીલ.

આ કોર્ટે ૯ નવેમ્બર ૧૯૯૮ ના રોજ નીચેનો હુકમ પસાર કર્યો:

"ચૂંકી અમે એ મતના છીએ કે વી.એમ. શાહ વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર અને અન્ય, [૧૯૯૫] ૫ એસસીસી ૭૬૭ માં આ કોર્ટનો ચુકાદો કે જેના પર અરજકર્તા વતી હાજર રહેલા વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી ગોપાલ સુબ્રમણ્યમ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, તેને પુનર્વિચારની જરૂર છે, અમે નિકાલ માટે આ અરજ મોટી બેંચને સંદર્ભિત કરીએ છીએ. જરૂરી હુકમો માટે માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશ સમક્ષ રેકૉર્ડ મૂકવા દે."

ત્યારબાદ, ૧૨ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૯ ના રોજ, આ કોર્ટને જણાવવામાં આવ્યું કે દાવાની ફગાવી દેવા સામે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલો કેરળ હાઈકોર્ટમાં પેન્ડિંગ છે અને તેથી કોર્ટે નિર્દેશ આપ્યો કે કેસ સાથે વધુ આગળ વધતા પહેલા તે અપીલોમાં ચુકાદાની રાહ જોવી યોગ્ય રહેશે. કોર્ટે મામલાની સુનાવણી મુલતવી રાખી અને હાઈકોર્ટને ઉક્ત અપીલોનો ઝડપથી નિકાલ કરવા વિનંતી કરી.

આ અપીલોની સુનાવણીના સમયે, એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે અપીલો મંજૂર કરવામાં આવી છે અને સબઓર્ડિનેટ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ ઓ.એસ. નં. ૪૨/૮૯ અને ૨૩૫/૯૦ માં ચુકાદો અને હુકમનામું બાજુ પર મૂકવામાં આવ્યા હતા અને મુદ્દાઓની રચનાના તબક્કાથી દાવાની ટ્રાયલ કરવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટમાં મામલાઓ રિમાન્ડ કરવામાં આવ્યા હતા.

હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ઉપરોક્ત હુકમનામાનું ચોખ્ખું પરિણામ એ છે કે હાલમાં ઉપરોક્ત મુજબના ગુનાઓ માટે ફોજદારી પ્રોસિક્યુશન અને નુકસાન માટેના સિવિલ દાવાઓ બંને ટ્રાયલના તબક્કે પેન્ડિંગ છે.

ઉપરોક્ત હકીકતોના પૃષ્ઠભૂમિમાં, અમે વી.એમ. શાહના કેસ (ઉપર મુજબ) માં કરવામાં આવેલા અવલોકનોનો સંદર્ભ લઈશું જે નીચે મુજબ છે:

"જેમ કે જોવાય છે કે સિવિલ કોર્ટ ફુલ-ટ્રેસડ ટ્રાયલ પછી એવું તારણ નોંધ્યું કે અપીલકર્તા કંપની દ્વારા કબજામાં આવ્યા ન હતા પરંતુ મુખ્ય મકાનમાલિક પાસેથી સ્વતંત્ર ટેન્સી અધિકારો ધરાવતા હતા અને તેથી, ખાલી કરાવવાનું હુકમનામું નકારવામાં આવ્યું હતું. જ્યાં સુધી તે તારણ નવા પુરાવાઓનું વજન કર્યા પછી અપીલ કોર્ટ દ્વારા યોગ્ય રીતે વિચારવામાં ન આવે અને જો તે વાજબી હોય તો ઉલટાવી દેવામાં આવે ત્યાં સુધી, તારણો પક્ષકારોને બંધનકર્તા છે. ફોજદારી કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણો, સિવિલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણો દ્વારા બાજુ પર મૂકાય છે. તે દ્વારા, સિવિલ કોર્ટના તારણો ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણો કરતાં અગ્રતા મેળવે છે, ખાસ કરીને, કલમ ૬૩૦ જેવા ગુનાઓ માટે સારાંશ ટ્રાયલમાં. અપીલની માત્ર પેન્ડન્સી ટ્રાયલ કોર્ટના હુકમનામાના ઓપરેશનને સસ્પેન્ડ કરવાનો અસર કરતી નથી અને ન તો સિવિલ કોર્ટનું તારણ કે હુકમનામું નિષ્ક્રિય બનતું નથી."

વધુમાં, અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ- શ્રી ધોલાકિયાએ રજૂઆત કરી કે ઉપરોક્ત ચુકાદો ઉપરાંત, આ કોર્ટે (ત્રણ ન્યાયમૂર્તિઓની બેંચ) મેસર્સ કરમ ચંદ ગંગા પ્રસાદ અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૭૦] ૩ એસસીસી ૬૯૪ માં આ મુજબ ઠેરવ્યું:

"જો અપીલકર્તાઓ હરિયાણા રાજ્યમાંથી મકાઈની નિકાસ પરનો પ્રતિબંધ માન્ય રીતે હટાવવામાં આવ્યો હતો તેવો તેમનો કેસ સાબિત કરી શકે તો મકાઈની નિકાસ કરનારાઓ સામે લેવામાં આવેલી તમામ કાર્યવાહી આપમેળે જમીન પર પડે છે. તેમની જાળવણી એ ધારણા પર આધારિત છે કે નિકાસ કાયદાની સત્તા

વિના કરવામાં આવી હતી. કાયદાનો સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે સિવિલ કોર્ટોના નિર્ણયો ફોજદારી કોર્ટો માટે બંધનકર્તા છે. વિપરીત સાચું નથી.."પ

પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્યની કેટલીક કોર્ટો સમક્ષ ફોજદારી કાર્યવાહીની પેન્ડન્સીને ધ્યાનમાં રાખીને દિલ્હી હાઇકોર્ટે વ્યાપકપણે દલીલો સાંભળ્યા પછી રિટ અરજો માત્ર એ જ કારણસર ફગાવી દીધી હતી કે રિટ અરજોમાં નિર્ણય માટે ઉદ્ભવતા પ્રશ્નો પર ઉચ્ચારણ કરવા માટે હાઇકોર્ટ અયોગ્ય હતી તે હકીકતોના સંદર્ભમાં ઉપરોક્ત અવલોકનો વાંચવાના છે. કોર્ટે અવલોકન કર્યું કે હાઇકોર્ટે રિટ અરજોનું મનોરંજન કર્યા પછી અને કેસના ગુણદોષ પર દલીલો સાંભળ્યા પછી માત્ર એટલા માટે અરજો ફગાવી દેવી જોઈએ નહીં કે ચોક્કસ પરિણામી કાર્યવાહી આ આધાર પર લેવામાં આવી હતી કે પ્રશ્નપત્ર નિકાસ ગેરકાયદેસર હતી. જો અપીલકર્તાઓ હરિયાણા રાજ્યમાંથી મકાઈની નિકાસ પરનો પ્રતિબંધ માન્ય રીતે હટાવવામાં આવ્યો હતો તેવો તેમનો કેસ સાબિત કરી શકે તો મકાઈની નિકાસ કરનારાઓ સામે લેવામાં આવેલી તમામ કાર્યવાહી આપમેળે જમીન પર પડે છે. તેમની જાળવણી એ ધારણા પર આધારિત છે કે નિકાસ કાયદાની સત્તા વિના કરવામાં આવી હતી. તે હકીકતોના સંદર્ભમાં, કોર્ટે અવલોકન કર્યું કે સિવિલ કોર્ટોના નિર્ણયો ફોજદારી કોર્ટો માટે બંધનકર્તા છે પરંતુ વિપરીત સાચું નથી.

વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી ધોલાકિયાની અરજ છે કે સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં રાખીને, હાઇકોર્ટે અપીલકર્તા સામેની પ્રોસિક્યુશન બંધ કરવી જોઈતી હતી કારણ કે સિવિલ કોર્ટે અપીલકર્તા સામે દાખલ કરવામાં આવેલ નુકસાનનો દાવો ફગાવી દીધો છે.

સામાવાળા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વધારાના સોલિસિટર જનરલ શ્રી અલ્તાફ અહમદે રજૂઆત કરી કે વી.એમ. શાહના કેસમાં આ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલું અવલોકન કે "ફોજદારી કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલ તારણ, સિવિલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલ તારણ દ્વારા બાજુ પર મૂકાય છે અને તે દ્વારા સિવિલ કોર્ટના તારણને

ફોજદારી કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણ કરતાં અગ્રિમતા મળે છે" તે વિવિધ નિર્ણયોમાં આ કોર્ટ દ્વારા પ્રતિપાદિત કાયદાની વિરુદ્ધ છે. આ માટે, તેમણે ઇવિડન્સ એક્ટની કલમો ૪૧, ૪૨ અને ૪૩ ની જોગવાઈઓનો યોગ્ય રીતે સંદર્ભ લીધો અને રજૂઆત કરી કે ઇવિડન્સ એક્ટ હેઠળ અગાઉની કાર્યવાહીમાં આપવામાં આવેલા ચુકાદાઓ કયા હદ સુધી સુસંગત છે તે પ્રદાન કરવામાં આવ્યું છે અને તેથી જો એવું ઠેરવવામાં આવે કે સિવિલ દાવામાં ચુકાદો અને હુકમનામું પસાર થતાંની સાથે જ ફોજદારી કાર્યવાહી બંધ કરવી જરૂરી છે જો દાવો ફોજદારી કાર્યવાહીમાં ફરિયાદી વાદી સામે નક્કી કરવામાં આવે તો તે કાયદાની વિરુદ્ધ હશે.

અમારા મતે, વિદ્વાન વધારાના સોલિસિટર જનરલની અરજ સ્વીકારવાની જરૂર છે. ઇવિડન્સ એક્ટની કલમો ૪૦ થી ૪૩ પ્રદાન કરે છે કે ન્યાયની કોર્ટોના કયા ચુકાદાઓ સુસંગત છે અને કયા હદ સુધી. કલમ ૪૦ અગાઉના ચુકાદો, હુકમ અથવા હુકમનામા માટે જોગવાઈ કરે છે જે કાયદા દ્વારા દાવો સ્વીકારતી વખતે અથવા ટ્રાયલ યોજતી વખતે કોર્ટમાં અટકાવે છે, જ્યારે પ્રશ્ન એ હોય કે શું આવી કોર્ટે આવા દાવાની નોંધ લેવી જોઈએ અથવા આવી ટ્રાયલ યોજવી જોઈએ ત્યારે સુસંગત હકીકત તરીકે. કલમ ૪૦ આ મુજબ છે:

"૪૦. બીજા દાવા અથવા ટ્રાયલને અટકાવવા માટે અગાઉના ચુકાદાઓ સુસંગત છે. કોઈપણ ચુકાદો, હુકમ અથવા હુકમનામાનું અસ્તિત્વ જે કાયદા દ્વારા કોઈપણ કોર્ટોને દાવાની નોંધ લેવાથી અથવા ટ્રાયલ યોજવાથી અટકાવે છે તે સુસંગત હકીકત છે જ્યારે પ્રશ્ન એ હોય કે શું આવી કોર્ટે આવા દાવાની નોંધ લેવી જોઈએ અથવા આવી ટ્રાયલ યોજવી જોઈએ."

કલમ ૪૧ પ્રોબેટ, મેટ્રિમોનિયલ, એડમિરલ્ટી અથવા ઇન્સોલ્વેન્સિ અધિકારક્ષેત્રમાં ચોક્કસ ચુકાદાઓની સુસંગતતા માટે જોગવાઈ કરે છે અને તેમાં પ્રદાન કર્યા મુજબ તેને સુસંગત અથવા નિર્ધારિત બનાવે છે.

કલમ ૪૧ આ મુજબ વાંચે છે:

"૪૧. પ્રોબેટ વગેરે, અધિકારક્ષેત્રમાં ચોક્કસ ચુકાદાઓની સુસંગતતા- પ્રોબેટ, મેટ્રિમોનિયલ, એડમિરલ્ટી અથવા ઈન્સોલ્વેન્સિ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં સક્ષમ કોર્ટનો અંતિમ ચુકાદો, હુકમ અથવા હુકમનામું જે કોઈપણ વ્યક્તિને કોઈપણ કાનૂની પાત્ર પ્રદાન કરે છે અથવા દૂર કરે છે, અથવા જે જાહેર કરે છે કે કોઈપણ વ્યક્તિ આવા કોઈપણ પાત્ર માટે હકદાર છે, અથવા કોઈપણ ચોક્કસ વસ્તુ માટે હકદાર છે, કોઈપણ નિર્ધારિત વ્યક્તિ સામે નહીં પરંતુ સંપૂર્ણ રીતે, જ્યારે આવા કોઈપણ કાનૂની પાત્રનું અસ્તિત્વ હોય છે, અથવા આવી કોઈપણ વસ્તુ માટે આવા કોઈપણ વ્યક્તિનો હક, સુસંગત છે.

આવા ચુકાદો, હુકમ અથવા હુકમનામું નિર્ધારિત પુરાવો છે-

કે તે પ્રદાન કરે છે તે કોઈપણ કાનૂની પાત્ર તે સમયે આકાર પામ્યું જ્યારે આવો ચુકાદો, હુકમ અથવા હુકમનામું અમલમાં આવ્યો;

કે કોઈપણ કાનૂની પાત્ર, જેના માટે તે જાહેર કરે છે કે આવી કોઈપણ વ્યક્તિ હકદાર છે, તે વ્યક્તિને તે સમયે આકાર પામ્યો જ્યારે આવો ચુકાદો, હુકમ અથવા હુકમનામું તે વ્યક્તિને આકાર પામ્યું હોવાનું જાહેર કરે છે;

કે કોઈપણ કાનૂની પાત્ર જે તે આવી કોઈપણ વ્યક્તિ પાસેથી દૂર કરે છે તે તે સમયે સમાપ્ત થયું જે સમયથી આવો ચુકાદો, હુકમ અથવા હુકમનામું જાહેર કરે છે કે તે સમાપ્ત થઈ ગયું છે અથવા થવું જોઈએ;

અને તે કોઈપણ વસ્તુ જેના માટે તે જાહેર કરે છે કે કોઈપણ વ્યક્તિ આ રીતે હકદાર છે તે તે વ્યક્તિની સંપત્તિ હતી જે સમયથી આવો

ચુકાચેલ ચુકાદો, હુકમ અથવા હુકમનામું જાહેર કરે છે કે તે તેની સંપત્તિ હતી અથવા હોવી જોઈએ."

ચિત્રણ સાથે કલમ ૪૨ આ મુજબ વાંચે છે:

"૪૨. કલમ ૪૧ માં ઉલ્લેખિત સિવાયના ચુકાદાઓ, હુકમો અથવા હુકમનામાની સુસંગતતા અને અસર- કલમ ૪૧ માં ઉલ્લેખિત સિવાયના ચુકાદાઓ, હુકમો અથવા હુકમનામા, જો તેઓ તપાસ માટે સુસંગત જાહેર પ્રકૃતિની બાબતો સાથે સંબંધિત હોય તો સુસંગત છે, પરંતુ આવા ચુકાદાઓ, હુકમો અથવા હુકમનામા તેઓ જે કહે છે તેનો નિર્ધારિત પુરાવો નથી.

ચિત્રણ:

એ. બી પર તેનીમીટી પર અનાધિકૃત પ્રવેશ માટે દાવો કરે છે. બી જમીન પર જાહેર અધિકારના અસ્તિત્વનો દાવો કરે છે, જેને એ નકારે છે.

એ દ્વારા સી સામે તે જ જમીન પર અનાધિકૃત પ્રવેશ માટેના દાવામાં પ્રતિવાદીની તરફેણમાં હુકમનામાનું અસ્તિત્વ જેમાં સી એ જ અધિકારના અસ્તિત્વનો દાવો કરે છે, સુસંગત છે, પરંતુ તે નિર્ધારિત પુરાવો નથી કે જમણી બાજુનો અધિકાર અસ્તિત્વમાં છે."

ત્યારબાદ, કલમ ૪૩ શરતોમાં પ્રદાન કરે છે કે કલમો ૪૦, ૪૧, ૪૨ માં ઉલ્લેખિત સિવાયના ચુકાદાઓ, હુકમો અથવા હુકમનામા અપ્રસ્તુત છે સિવાય કે આવા ચુકાદો, હુકમ અથવા હુકમનામાનું અસ્તિત્વ વિવાદમાં હકીકત હોય, અથવા એક્ટની કેટલીક જોગવાઈઓ હેઠળ સુસંગત હોય.

પ્રોબેટ, મેટ્રિમોનિયલ, એડમિરલ્ટી અથવા ઇન્સોલ્વેન્સિ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં સક્ષમ કોર્ટનો અંતિમ ચુકાદો, હુકમ અથવા હુકમનામું સુસંગત રહેશે જો તે કોઈપણ વ્યક્તિને કોઈપણ કાનૂની પાત્ર પ્રદાન કરે છે અથવા દૂર કરે છે અથવા તે જાહેર કરે છે કે કોઈપણ વ્યક્તિ આવા કોઈપણ પાત્ર માટે હકદાર છે અથવા કોઈપણ ચોક્કસ વસ્તુ માટે હકદાર છે, કોઈપણ નિર્ધારિત વ્યક્તિ સામે નહીં પરંતુ સંપૂર્ણ રીતે. તે વધુમાં ખાસ પ્રદાન કરે છે કે આવો ચુકાદો અથવા હુકમનામું કાનૂની પાત્ર વગેરે જેવા તેમાં પ્રદાન કરવામાં આવેલી બાબતનો નિર્ધારિત પુરાવો છે. આની સામે કલમ ૪૨ હેઠળ, અગાઉની કાર્યવાહીમાં ચુકાદાઓ, હુકમો અને હુકમનામાની સુસંગતતા મર્યાદિત છે જો તેઓ તપાસ માટે સુસંગત જાહેર પ્રકૃતિની બાબતો સાથે સંબંધિત હોય અને આવા ચુકાદાઓ, હુકમો અથવા હુકમનામા તેઓ જે કહે છે તેના નિર્ધારિત પુરાવો નથી. કલમ ૪૨ નું ચિત્રણ સ્થિતિને સ્પષ્ટ કરે છે.

વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, કલમ ૪૨ ની કેટલીક અસર હશે અને સિવિલ કોર્ટમાં પસાર કરાયેલ ચુકાદો અને હુકમનામું સુસંગત રહેશે જો તે તપાસ માટે સુસંગત જાહેર પ્રકૃતિની બાબત સાથે સંબંધિત હોય પરંતુ આવો ચુકાદો અને હુકમનામું તે જે કહે છે તેનો નિર્ધારિત પુરાવો નથી.

આ સંદર્ભમાં, અમે પહેલાં એમ્પરર વિ. ખ્વાજા નાઝીર અહમદ, એઆઈઆર (૩૨) ૧૯૪૫ પ્રિવી કાઉન્સિલ ૧૮ માં પ્રિવી કાઉન્સિલ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્ણયનો સંદર્ભ લઈશું. પ્રિવી કાઉન્સિલે વિચારણા કરી કે શું હાઈકોર્ટને કલમ ૫૬૧ સી.પી.સી. હેઠળ એફઆઈઆરના અનુસંધાનમાં લેવામાં આવેલી તમામ કાર્યવાહીને રદ કરવાની અને કલમ ૪૨૦ હેઠળ punishable ગુના માટે તપાસ પ્રતિબંધિત કરવાની સત્તા છે કારણ કે ચાર વર્ષ અગાઉ પ્રતિવાદી સામે સમાન આરોપો મૂકવામાં આવ્યા હતા. મિલકતના રીસીવરના પદ પરથી પ્રતિવાદીને દૂર કરવાની અરજના પરિણામે યોજાયેલી તપાસમાં કેટલાક આરોપો સક્રિયપણે અમાન્ય સાબિત થયા હતા અને બાકીના આધારવિહીન હોવાનું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું. તપાસમાં નોંધાયેલા પુરાવાઓ પર

વિચાર કર્યા પછી, હાઇકોર્ટે કાર્યવાહી રદ કરી અને તે સંદર્ભમાં પ્રિવી કાઉન્સિલે અવલોકન કર્યું કે આ બધું જો આખરે આવી પ્રોસિક્યુશન થાય અને જો કોર્ટે ત્યારે સંતુષ્ટ થાય કે કોઈ ગુનો સ્થાપિત થયો નથી તો પ્રોસિક્યુશનની અસ્વીકાર અને કાઢી મૂકવા માટે સારું કારણ હોઈ શકે છે અને ત્યારબાદ કોર્ટે આ મુજબ અવલોકન કર્યું:

"એ સ્વીકારવામાં આવે છે કે સિવિલ કાર્યવાહીમાં તારણો સમાન અથવા સમાન આરોપો પર આધારિત અનુગામી પ્રોસિક્યુશનમાં બંધનકર્તા નથી. વધુમાં, પોલીસ તપાસ બંધ કરવામાં આવી હતી અને ખાતરીપૂર્વક કહી શકાતું નથી કે વધુ માહિતી મેળવી શકાતી નથી. પરંતુ જો તે ન પણ હોત તો જ્યારે તેની સમક્ષ કોઈ ગુના માટે પ્રોસિક્યુશન થાય ત્યારે ફોજદારી કોર્ટની ફરજ છે કે તે પોતાનો દ્રષ્ટિકોણ રચે અને કોઈપણ અગાઉના નિર્ણયના સંદર્ભમાં તેના નિષ્કર્ષ પર ન પહોંચે જે તેને બંધનકર્તા નથી."

વધુમાં, એમ.એસ. શેરીફ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ અને અન્ય, એઆઈઆર (૧૯૫૪) એસસી ૩૯૭ માં આ કોર્ટની કોન્સ્ટિટ્યૂશન બેંચે બરાબર સમાન સ્થિતિ સાથે વ્યવહાર કર્યો, જ્યાં સમાન હકીકતોમાંથી ઉદ્ભવતા બે સેટની કાર્યવાહી પેનિંગ હતી, એટલે કે, ગેરકાયદેસર કેદ માટે નુકસાન માટેના બે સિવિલ દાવાઓ અને ગેરકાયદેસર કેદ માટે આઈપીસીની કલમ ૩૪૪ હેઠળ અન્ય બે ફોજદારી પ્રોસિક્યુશન. તે સંદર્ભમાં, એવું દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ બાબતોની એક સાથે પ્રોસિક્યુશન આરોપીને શરમજનક બનાવશે અને કોર્ટે પ્રશ્ન પર વિચાર કર્યો કે શું ફોજદારી પ્રોસિક્યુશન સ્થગિત કરવી જોઈએ. તે સંદર્ભમાં, આ મુજબ ઠેરવવામાં આવ્યું:

"સિવિલ અને ફોજદારી કાર્યવાહી વચ્ચે અમે એ મતના છીએ કે ફોજદારી બાબતોને અગ્રિમતા આપવી જોઈએ. આ મુદ્દે ભારતના હાઇકોર્ટોમાં અભિપ્રાયમાં કેટલાક તફાવત છે. કોઈ સખત અને

ઝડપી નિયમ મૂકી શકાતો નથી પરંતુ અમે વિચારતા નથી કે સિવિલ અને ફોજદારી કોર્ટોમાં વિરોધાભાસી નિર્ણયોની શક્યતા સુસંગત વિચારણા છે. કાયદો આવી શક્યતાની કલ્પના કરે છે જ્યારે તે એક કોર્ટના નિર્ણયને બીજી કોર્ટ માટે બંધનકર્તા, અથવા તો સુસંગત, સજા અથવા નુકસાન જેવા ચોક્કસ મર્યાદિત હેતુઓ સિવાય સ્પષ્ટપણે રાખતો નથી. અહીં એકમાત્ર સુસંગત વિચારણા શરમજનક થવાની શક્યતા છે."

વિદ્વાન વધારાના સોલિસિટર જનરલ શ્રી અલ્તાફ અહમદે વધુમાં લાહોર હાઈકોર્ટના બી.એન. કશ્યપ વિ. એમ્પરર, એઆઈઆર (૧૯૪૫) લાહોર ૨૩ માં ફૂલ બેંચના નિર્ણયનો સંદર્ભ લીધો જેમાં ફૂલ બેંચે નીચેના પ્રશ્ન પર વિચાર કર્યો:

"જ્યારે ફોજદારી કોર્ટ અને સિવિલ કોર્ટ સમક્ષ સમાન જમીનને આવરી લેતી સમવર્તી કાર્યવાહી હોય, પક્ષકારો મોટાભાગે સમાન હોય, તો શું સિવિલ કોર્ટનો ચુકાદો, જો પહેલા મેળવવામાં આવે, તો ફોજદારી કોર્ટ સમક્ષ પુરાવા તરીકે સ્વીકાર્ય રહેશે કે જેના પર પ્રોસિક્યુશન આધારિત છે તે હકીકત સાબિત કરવા કે અમાન્ય કરવા માટે?" પ્ર

તે સંદર્ભમાં જ્યારે ઉક્ત પ્રશ્ન નક્કી કરતી વખતે કોર્ટે આ મુજબ અવલોકન કર્યું:—

"બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, નક્કી કરવાનું ટૂંકું બિંદુ એ છે કે શું સિવિલ કોર્ટ દ્વારા ચોક્કસ હકીકતો પર તારણ ફોજદારી કોર્ટ સમક્ષ સુસંગત છે જ્યારે તેને સમાન હકીકતો પર તારણ આપવા માટે બોલાવવામાં આવે છે અથવા તેનાથી વિપરીત? એવિડન્સ એક્ટ વ્યાપક હોવાથી, આ પ્રશ્નનો જવાબ તેમાં સમાવિષ્ટ સંબંધિત જોગવાઈઓના સાચા અર્થઘટન પર આધાર રાખે છે ભલે અંતિમ નિષ્કર્ષ પર પહોંચે તે બાબતો વકીલાતમાં વસ્તુઓના સામાન્ય

સમજ દ્રષ્ટિકોણ તરીકે અમારી સમક્ષ દર્શાવવામાં આવી હતી કે નહીં. ઇવિડન્સ એક્ટ જેવા કાયદાના અર્થઘટનમાં, જ્યાં સ્થાપિત કરવાનો હેતુ ધરાવતી કોઈપણ હકીકત એક્ટની યોજના અનુસાર હોવી જોઈએ, એક્ટમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈ હેઠળ સુસંગત હોવાનું જણાય તે પહેલાં તેને સાબિત કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવે, સંભવિતતા પર આધારિત કોઈપણ દલીલની કોઈ અસર થઈ શકતી નથી. તેથી મારે કોઈપણ અન્ય વિચારણાને અવગણવી જોઈએ અને કાયદાની જોગવાઈઓ સુધી જ કડક રીતે મારી જાતને સીમિત કરવી જોઈએ."

ત્યારબાદ, કોર્ટે એવિડન્સ એક્ટની કલમો ૪૨ અને ૪૩ નો સંદર્ભ લીધો. ઉક્ત પ્રશ્નો પર વિચાર કર્યા પછી, કોર્ટે આ મુજબ અવલોકન કર્યું:

"એક્ટની કલમ ૪૦ હેઠળ, સિવિલ કેસોમાં રેસ જ્યુડિકાટોની અરજ અથવા ફોજદારી કેસોમાં ઓટ્રે ફોઈસ એક્ટિવટ અથવા ઓટ્રે ફોઈસ કન્વિક્ટના સમર્થનમાં અગાઉના ચુકાદાઓ સ્વીકાર્ય છે. આવા ચુકાદાઓ કે જેની સુસંગતતા નક્કી કરવા માટે અમને બોલાવવામાં આવ્યા છે તે આ કેટેગરીમાં આવતા નથી. ન તો તેઓ એક્ટની કલમ ૪૧ માં આવી શકે છે જે પ્રોબેટ, મેટ્રિમોનિયલ, એડમિરલ્ટી અથવા ઇન્સોલ્વેન્સિ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં સક્ષમ કોર્ટનો અંતિમ ચુકાદો બનાવે છે, કોઈપણ વ્યક્તિને કોઈપણ કાનૂની પાત્ર પ્રદાન કરનાર, દૂર કરનાર અથવા કોઈપણ ચોક્કસ વસ્તુ માટે સંપૂર્ણપણે હકદાર જાહેર કરનાર, સુસંગત જ્યારે આવા કોઈપણ કાનૂની પાત્રનું અસ્તિત્વ અથવા આવી કોઈપણ વસ્તુ માટેનો શીર્ષક સુસંગત હોય. તેઓ એક્ટની કલમ ૪૨ ના અવકાશમાં પણ આવતા નથી કારણ કે તેઓ જાહેર પ્રકૃતિની બાબતો સાથે સંબંધિત નથી. એક્ટની કલમ ૪૩ સકારાત્મક રીતે કલમો ૪૦, ૪૧ અને ૪૨ માં ઉલ્લેખિત સિવાયના

ચુકાદાઓને અપ્રસ્તુત જાહેર કરે છે સિવાય કે તેમનું અસ્તિત્વ વિવાદમાં હકીકત હોય અથવા એક્ટની કેટલીક અન્ય જોગવાઈ હેઠળ સુસંગત હોય. તે એકદમ સ્પષ્ટ છે કે વર્તમાન કેસમાં ચુકાદાનું માત્ર અસ્તિત્વ સુસંગત નથી. અરજકર્તાના વિદ્વાન વકીલે આ મુશ્કેલી જોઈ અને એક્ટની કલમ ૧૧ પર આધાર રાખવા માંગે છે. પરંતુ હું જોઈ શકતો નથી કે તે કલમ કેવી રીતે કોઈ અરજી કરી શકે જ્યારે તેમાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ તારણથી અલગ તે ચુકાદાનું અસ્તિત્વ અથવા તારણ પોતે પણ વિવાદમાં હકીકત અથવા સુસંગત હકીકત સાથે અસંગત હોઈ શકે નહીં. ન તો આવા ચુકાદાઓ ક્યાં તો પોતાના દ્વારા અથવા અન્ય હકીકતોના સંબંધમાં કોઈપણ અનુગામી કાર્યવાહીમાં વિવાદમાં હકીકત અથવા સુસંગત હકીકતના અસ્તિત્વ કે અનઅસ્તિત્વને અત્યંત સંભવિત કે અસંભવિત બનાવી શકે છે. આ કલમ માત્ર ચોક્કસ હકીકતોનો સંદર્ભ આપે છે જે કાં તો પોતાને વિવાદમાં હકીકત કે સુસંગત હકીકત સાથે અસંગત હોય છે, અથવા વિવાદમાં હકીકત કે સુસંગત હકીકતના અસ્તિત્વ કે અનઅસ્તિત્વને અત્યંત સંભવિત કે અસંભવિત બનાવે છે અને તે હકીકતો અંગે ચોક્કસ વ્યક્તિઓના અભિપ્રાયોનો કોઈ સંદર્ભ ધરાવતું નથી. તે આવા અભિપ્રાયોને સુસંગત બનાવતું નથી અને કોઈપણ સત્તાના ચુકાદાઓ આખરે ચોક્કસ હકીકતોના અસ્તિત્વ કે અનઅસ્તિત્વ અંગેના અભિપ્રાયો સિવાય કંઈ નથી. આ અભિપ્રાયોને એવી હકીકતો તરીકે ગણી શકાતી નથી કે જે એક્ટની કલમ ૧૧ ના અર્થમાં આવે સિવાય કે આ અભિપ્રાયોનું અસ્તિત્વ વિવાદમાં હકીકત હોય અથવા સુસંગત હકીકત હોય જે અલબત્ત અલગ બાબત છે."

છેવટે, વિવિધ નિર્ણયો પર વિચાર કર્યા પછી, કોર્ટે આ મુજબ ઠેરવ્યું:

"મારા મતે એવું કોઈ કારણ નથી કે શા માટે સિવિલ કોર્ટનો નિર્ણય ખાસ કરીને પર્સનમમાં કાર્યવાહીમાં તે પવિત્રતા ધરાવવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ. તે ઢ્રષ્ટિકોણ માટે કોઈ નક્કર કારણ જણાતું નથી. એવું માનવું કે જ્યારે કોઈ પક્ષ સિવિલ કોર્ટને તેના દાવાની ન્યાયપૂર્ણતા અંગે સંતુષ્ટ કરવામાં સક્ષમ રહ્યો હોય અને પરિણામે પક્ષકારો પર અંતિમ અને બંધનકર્તા હુકમનામું મેળવવામાં સફળ રહ્યો હોય, ત્યારે ફોજદારી કોર્ટો માટે સિવિલ કોર્ટના તારણો પાછળ જવાનું ખુદ્દું નહીં હોય તે બાદનીને આ દેશની વહીવટી પ્રણાલીમાં તે વાસ્તવમાં ધરાવે છે તેના કરતાં ઘણી ઊંચી સ્થિતિમાં કોઈપણ માન્ય કારણ વિના મૂકવા સમાન છે અને તેને માત્ર એવા કેસોમાં જ માસ્ટર બનાવવું સમાન છે જેને adjudicate કરવા માટે તેને બોલાવવામાં આવે છે પરંતુ એવા કેસોમાં પણ જેને નિર્ધારિત કરવા માટે તેને બોલાવવામાં આવી નથી અને જેના પર તેને વાસ્તવમાં કોઈ નિયંત્રણ નથી. હકીકત એ છે કે બે કેસોમાં મુદ્દાઓ સમાન હકીકતો પર આધારિત હોવા છતાં (અને કડક બોલતા બે કાર્યવાહીમાં પક્ષકારો પણ) સમાન નથી અને ફોજદારી કોર્ટમાં કાર્યવાહીમાં વિલંબ કરવાનું કોઈ પૂરતું કારણ જણાતું નથી, જે સિવિલ કોર્ટથી મુક્ત, તેના નિર્ણય માટે તેની સમક્ષ ઉદ્ભવતા પ્રશ્નો નક્કી કરવા માટે સંપૂર્ણપણે સક્ષમ છે અને જ્યાં વસ્તુઓના સ્વભાવમાં ઝડપી નિકાલ હોવો આવશ્યક છે."

ખરકન અને અન્ય વિ. ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી., [૧૯૬૪] ૪ એસસીઆર ૬૭૩ માં, કોર્ટે આ મુજબ અવલોકન કર્યું:

"અગાઉનો ચુકાદો માત્ર ત્યારે જ સુસંગત હોઈ શકે છે જો તે ઇન્ડિયન એપિડન્સ એક્ટની કલમો ૪૦ થી ૪૩ માં નિર્ધારિત શરતોને પૂર્ણ કરે. પક્ષકારો અને નિર્ણય બતાવવા માટે અગાઉનો

ચુકાદો નિઃશંકપણે સ્વીકાર્ય છે પરંતુ પુરાવાઓના મૂલ્યાંકન પર
આધાર રાખવાના હેતુ માટે તે સ્વીકાર્ય નથી"પ્ર

ઉપરોક્ત ચર્ચામાંથી જે ઉદ્ભવે છે તે (૧) અગાઉનો ચુકાદો જે અંતિમ છે તેના પર એવિડન્સ એક્ટની કલમો ૪૦ થી ૪૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ આધાર રાખી શકાય છે; (૨) સમાન પક્ષકારો વચ્ચેના સમાન દાવાઓમાં, રેસ-જુડિકાટોનો સિદ્ધાંત લાગુ થઈ શકે છે; (૩) ફોજદારી કેસમાં, કલમ ૩૦૦ સી.પી.સી. જે તેમાં ઉદ્દેખિત શરતો સંતોષાય તો એકવાર વ્યક્તિ દોષિત કે નિર્દોષ છૂટે પછી તેને સમાન ગુના માટે ફરીથી ટ્રાયલ ન આપી શકાય તેવી જોગવાઈ કરે છે; (૪) જો ફોજદારી કેસ અને સિવિલ કાર્યવાહી સમાન કારણ માટે હોય, તો જો કલમો ૪૦ થી ૪૩ પૈકી કોઈપણ શરતો સંતોષાય તો સિવિલ કોર્ટનો ચુકાદો સુસંગત રહેશે, પરંતુ એવું કહી શકાય નહીં કે કલમ ૪૧ માં દર્શાવ્યા સિવાય તે નિર્ધારિત હશે. કલમ ૪૧ પ્રદાન કરે છે કે કયો ચુકાદો તેમાં જણાવેલ બાબતનો નિર્ધારિત પુરાવો હશે.

વધુમાં, અગાઉની સિવિલ કાર્યવાહીમાં પસાર કરાયેલ ચુકાદો, હુકમ અથવા હુકમનામું, જો સુસંગત હોય, તો કલમો ૪૦ અને ૪૨ અથવા એવિડન્સ એક્ટની અન્ય જોગવાઈઓ હેઠળ પછી દરેક કેસમાં, કોર્ટે નક્કી કરવું પડશે કે તેમાં નક્કી કરાયેલી બાબત(ઓ) અંગે તે કેટલું બંધનકર્તા કે નિર્ધારિત છે.

'બી' ની મિલકત પર 'એ' દ્વારા કથિત અનાધિકૃત પ્રવેશના કેસમાં ઉદાહરણ માટે લો, 'બી' એ તેની શીર્ષકની ઘોષણા કરવા અને 'એ' પાસેથી કબજો પાછો મેળવવા માટે દાવો દાખલ કર્યો અને દાવો મંજૂર કરવામાં આવ્યો. ત્યારબાદ, અનાધિકૃત પ્રવેશ માટે 'એ' સામે 'બી' દ્વારા ફોજદારી પ્રોસિક્યુશનમાં, સિવિલ કાર્યવાહીમાં પક્ષકારો વચ્ચે પસાર કરાયેલ ચુકાદો સુસંગત રહેશે અને કોર્ટ ઠેરવી શકે છે કે તે મિલકત પર 'બી' ના શીર્ષક તેમજ કબજાને નિર્ધારિતપણે સ્થાપિત કરે છે. આવા કેસમાં, 'એ' ને અનાધિકૃત પ્રવેશ માટે દોષિત ઠેરવી શકાય છે. ઉપર ટાંકવામાં આવેલ કલમ ૪૨ નું ચિત્રણ

સ્થિતિને સ્પષ્ટ કરે છે. તેથી, દરેક અને દરેક કેસમાં, પ્રથમ પ્રશ્ન જેને વિચારણાની જરૂર પડશે તે એ છે કે શું ચુકાદો, હુકમ અથવા હુકમનામું સુસંગત છે?, જો સુસંગત હોય તો-તેની અસર. તે મર્યાદિત હેતુ માટે સુસંગત હોઈ શકે છે, જેમ કે, હેતુ અથવા વિવાદમાં હકીકત તરીકે. આ દરેક કેસની હકીકતો પર આધાર રાખશે.

વર્તમાન કેસમાં, એમ.એસ. શેરીફના કેસ (ઉપર મુજબ) માં કોન્સ્ટિટ્યૂશન બેંચ દ્વારા આપવામાં આવેલો નિર્ણય બંધનકર્તા હશે, જેમાં ખાસ કરીને ઠેરવવામાં આવ્યું છે કે કોઈ સખત અને ઝડપી નિયમ મૂકી શકાતો નથી અને સિવિલ અને ફોજદારી કોર્ટોમાં વિરોધાભાસી નિર્ણયની શક્યતા સુસંગત વિચારણા નથી. કાયદો "આવી શક્યતાની કલ્પના કરે છે જ્યારે તે એક કોર્ટના નિર્ણયને બીજી કોર્ટ માટે બંધનકર્તા, અથવા તો સુસંગત, સજા અથવા નુકસાન જેવા મર્યાદિત હેતુ સિવાય સ્પષ્ટપણે રાખતો નથી".

આથી, વી.એમ. શાહના કેસ (ઉપર મુજબ) માં આ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલું અવલોકન કે ફોજદારી કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલ તારણ સિવિલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણ દ્વારા બાજુ પર મૂકાય છે તે કાયદાનું સાચું પ્રતિનિધિત્વ નથી. વધુમાં, કરમ ચંદના કેસમાં કરવામાં આવેલા સામાન્ય અવલોકનો ઉપર જણાવેલ કેસની હકીકતોના સંદર્ભમાં છે. કોર્ટે એમ.એસ. શેરીફના કેસમાં કોન્સ્ટિટ્યૂશન બેંચના અગાઉના નિર્ણય તેમજ એવિડન્સ એક્ટની કલમો ૪૦ થી ૪૩ પર વિચાર કરવાની જરૂર નહોતી.

વર્તમાન કેસમાં, હાઈકોર્ટ દ્વારા રિમાન્ડ પછી, સિવિલ કાર્યવાહી તેમજ ફોજદારી કાર્યવાહી પક્ષકારો દ્વારા રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવનાર પુરાવા પર નક્કી કરવાની જરૂર છે.

પરિણામે, અપીલ ફગાવી દેવામાં આવે છે.

એન.જે.

અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.